

MIROSLAV KOŠUTA, PRIČEVANJE

Miroslav Košuta je v Pričevanju, četrtri pesniški zbirki, sintetiziral svoj pesniški opus v motivno in slogovno najbolj dosledni obliki: tudi tu prihaja do izraza že v prvi zbirki, *Morje brez obale* (1963), uveljavljena tema mediteranske pokrajine s svojo tipiko kot osrednji povezovalc celote (*Odhod*, *Odmiranje*, *Morje*, *Albatros*). Krajinska tipizacija ni v Pričevanju zgolj pejsažnega pomena, ampak daje s svojimi prepoznavnimi temelji spodbudo za nadgradnjo v smeri individualnega osmišljanja bivanja posameznika in slovenske narodnostne skupnosti v zamestvu. Ta pol Košutove poezije prerašča pokrajinsko impresivnost, tako da se v nekaterih tekstih v pesniškem izrazu povsem prevesi v aktualizacijo bivanjske stiske in polemčnosti. Med ta pola je razpeta pesnikova invencija, brez avantgardnih oblikovno-artističnih želja in izrazitejših inovativnih prizadevanj.

Zbirka *Pričevanje* je kompozicijsko razdeljena na šest ciklov (*Odmiranje*, *Tesnoba*, *Stiska*, *Otroštvo*, *Božime*, *Prastrah in Rob*). Prvi cikel, amorfen v svoji mediteranski tematiki, odpira motivno dovolj širok razpon doživljajskih leg in miselnih utrinkov brez izrazite aktualizacije lirskega subjekta in njegovih pesniških odzivov na pojavnost, ki ga obdaja. Uvodni cikel prevladuje kot preplet krajinske tematike s spremljajočo registracijo stanj, med katerimi se v posameznih tekstih in verzih združujejo prvine antropomorfizmov ter združevanja členov po principu pomenske oddaljenosti in metaforičnosti.

Cikel *Tesnoba* obsega samo štiri tekste: *Balkon*, *Postelja*, *Miza*, *Vrata*, kar motivno začeto zbirko zožuje v

Miroslav Košuta, *Pričevanje*, Založba Lipa Koper 1976, zbirka *Sodobna slovenska poezija*, oprema Klavdij Palčič, str. 92)

meje prostora človekovega vsakodnevnega prebivanja ter vanj razvršča doživljajno in časovno podobo spreminjanja življenjskih leg. Izrazita antropomorfizacija (*Miza*, *Vrata*) hišnega inventarja daje ciklu predznak refleksijskih nians, občutenj minljivosti življenja in osnovnega občutja v ciklotesnobe. Cikel si sposoja osnovne elemente iz že znanih in pesniško preverjenih simbolov, stikališč predmetnega sveta s človekovo zavestjo.

V tretjem ciklu, *Stiska*, Miroslav Košuta razširja v zbirki že začeto krajinsko motiviko z motivi kraške pokrajine (*Kraški kamen*, *Poletje*, *Prva jesen*, *Po gobah zadiši*) in z impresionističnimi elementi krajinske specifikke povezuje tesnoba občutja lirskega subjekta. Zato je zadnji tekst, *Pismo Niku Grafenauerju*, v kompozicijski zasnovi cikla tujek, tako po polemični naravnosti kot po izpovedni neposrednosti: »Tu stvari merimo z drugačnimi merili: / človek je v stiski, človek je v sili. / Včasih kipim od sreče, včasih me zmaga jok. / Morda mislim na prihodnost svojih otrok. / Kisika je komaj za sprotno rabo- / tudi zato ne iščem za tabo. / Stiska jezika / premika gore, / stiska človeka ustvarja / rudarja.« (40) Četrty cikel, *Otroštvo*, je soroden predhodnemu: motivika kraške pokrajine daje temelje refleksiji o življenju in smrti (*Igre v gmajni*, *Kačja slina*), drugi del cikla — lahko bi sestavljal svoj cikel, pa aktualizira novo tematiko v zbirki — položaj slovenske narodnostne skupnosti v Italiji (*Slovenska izštevanka*, *Tržaška izštevanka*, *An dan*, *Balada*). Ti teksti so v svoji izpovedni odprtosti, kritičnosti in idejni naravnosti polemični in narodnostno elegični vrh zbirke.

»Prišel je pevec slovenske dežele / in je pogledal onstran meja / in je odpisal / odpisano. / In še je videl, kako so zacvele / rožaste dojke naših žena, / ko so dojile / odpisano. / Pa nam je zložil bridko balado, / sedel v kavarno

in pil limonado.« (Balada) ali pa tekst An dan, ki gradi polemičnost na principu otroške izštevanke: »An dan / te-leban / ostane / v zarjo / žrtvovan, / meja / seče mu / oči, / tukaj / on / in onstran / vsi / dolga noč / hromi / za njim, / ampak sanje, / upi- / dim, / čakal je, / da pride / dan, / zdaj / se čuti / izigran: / izvotlil se je / kot Kras, / z glasom / žre / odmrli čas, / gleda / kot iz moke / miš- / naredimo / čezenj / križ.« (52—53)

Cikel Božime razširja pokrajinsko tematiko na novo področje prebivanja slovenskega prebivalstva v zamejstvu: ob Nadiži, Čedadu, Benečiji, pod Matajurjem. . . in z ritualnim oblikovanjem posameznih tekstov aktualizira bivanjsko stisko slovenske narodnostne skupnosti (Večerna molitev), uporablja za to Bevkov motiv kaplana Martina Čedermaca (Čedermac) ali tip narodne pesmi (Beneška narodna) ali simbolno goro Matajur: »Matajur strmi čez svet / na človeka, ki preklet / orje sebe sredi njiv, / zdavnaj mrtev, zdavnaj zgnil, / na doline, ki iz njih / raseta le tožba in vzdih, / in na struge brez voda / in na vode iz solza / in na slino in na kri, / ki po rudnikih črni . . . / Kletev gre iz roda v rod / od vsepovsod, od vsepovsod. / Tako je zrasel Matajur / iz rudnih solz in smrtnih ur.« (66)

Cikel Prastrah je v zbirki Pričevanje metaforično najbolj gost. V njem osrednja tematika ni več niti narodnostno eksistenčna niti krajinska, marveč prerašča oboje v tip individualne resignacije, občutkov nemoči, blodenj, ujetosti v čas in prostor, minevanje. V tekstih Ne izbiraš in Beg v mesečini dosega Košutova bivanjska refleksija

svoj vrh, tako da že lahko govorimo o tipu eksistencialistične poezije. Soroden je še zadnji cikel, Rob, le da je v celoti posvečen Trstu in njegovemu bistvu, zato so Košutove ugotovitve kot npr.: »Ta Trst je kot mesto na robu sveta / . . . / ta Trst je kot vera, ki ne dogori / . . . / Vlačuge, zvodniki, pijanci, kletve in vmes / otožna pripoved o lepi Vidi / . . . / Nikjer več nobene končne postaje, / ne vlakov, ne ladij, ne živih ljudi. / Čez trge se kramar na opici maje / . . . /« verjetno najradikalnejša pesniška osvetlitev življenjskega trenutka in utripa v tem mestu v Italiji. To ni več upor, angažiranost, polemičnost, marveč poizkus opisa stanja kot takega, tako v diahroni kot sinhroni pojavnosti.

V celoti je Košutova zbirka Pričevanje tematsko raznolika, jezikovno bogata, tako v oblikovanju simbolov — v primerih, kjer se ideja in izpoved umikata potencirani estetski obdelavi verzov, kot v posameznih refleksijah. Zdi se, da je avtor dosegel skladno ravnovesje med različnimi motivi in njihovo jezikovno obdelavo: nikjer ni pretiravanj, ne v polemiki, ne v izrazu, marveč v celoti prevladuje raznolika umirjenost, zrelost, utrip zamejske problematike, v kateri individualni lirski subjekt prerašča zgolj dimenzije osebnih občutij, misli . . . Stapljanje individualizma z občimi problemi slovenske narodnostne skupnosti ter krajinske tipike je pesniško in miselno prepričljiva, zato spada Pričevanje med največje dosežke v slovenski zamejski poeziji v Italiji.

Marijan Zlobec